

JÓZEF GÓRNIOWICZ

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

ORCID: ORCID 0000-0003-1696-961X

Narodziny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i pierwsze przymiarki podsumowania działalności uczelni

Zarys problemu

Problematyka funkcjonowania uniwersytetów na peryferiach czy rubieżach, ich powoływania, organizacji i funkcjonowania jest niezwykle interesującym zagadnieniem z perspektywy teorii zarządzania, pedagogiki szkoły wyższej, czy też naukoznawstwa. Pojawiają się pytania o określenie znaczenia nowej uczelni w ożywieniu gospodarczym i społecznym regionu, o koszty polityczne i ekonomiczne istnienia takiej nowej struktury, o efektywność dydaktyczną i naukowo-badawczą peryferyjnego uniwersytetu, wreszcie pojawia się pytanie o status akademicki nowej uczelni, jej usytuowanie wśród innych placówek naukowo-dydaktycznych w państwie, o miejsce w rankingach międzynarodowych i krajowych.

Po latach działalności nowej szkoły wyższej dokonuje się zaś pierwszych ocen stopnia rozwoju, efektywności zarządzania majątkiem i zasobami kadrowymi, podsumowuje się jej sukcesy i porażki. Ale uniwersytety powstałe na rubieżach mają swoją misję określoną w dokumentach prawnych i własnej tradycji akademickiej, mają swoich bohaterów, znaczące postacie, barwnych nauczycieli i pracowników administracji i obsługi. I ten drugi nurt, podskórnego życia akademickiego przejawiający się w działalności kulturalnej i społecznej liderów społeczności uniwersyteckiej często ma większy wpływ na decyzję podejmowane przez kandydatów na studentów, wybierających między różnymi ofertami poszczególnych szkół wyższych. Owa swoista atmosfera studencka, wyjątkowy kampus z bogatą infrastrukturą kulturalną i socjalną, dostęp do wielozadaniowych obiektów sportowych, infrastruktura turystyczna, interesująca oferta zespołów artystycznych, kół naukowych, także wolontariatu sprawiają, że wybór dalszej ścieżki kształcenia nie staje się tak oczywisty. Obok wiedzy i umiejętności praktycznych niezbędny dla wykształconego inżyniera, lekarza czy nauczyciela ważne jest też otoczenie społeczne, przyrodnicze i atmosfera kulturalna uczelni.

Przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji nowej uczelni brane są pod uwagę różne czynniki ekonomiczne, społeczne i spodziewane owoce politycznej akcji, głównie związane z przedłużeniem mandatu posła czy senatora politycznych inicjatorów owego przedsięwzięcia. Szkoła wyższa to czynniki wzmacniający prestiż miasta, w którym

została zlokalizowana, jest także swoistym zaczynem rozwoju ekonomicznego regionu (Achremczyk, 2009). Pracownicy i studenci uczelni muszą gdzieś mieszkać, coś kupować, coś organizować, coś badać za pomocą drogiego sprzętu. Obiekty muszą być zbudowane, potem zmodernizowane, nieustannie remontowane, podobnie jak zieleni otaczająca obiekty uczelni. Przy szkole wyższej uruchamiane są różne punkty usługowe, jadalnie, miejsca do wypoczynku, uprawiania sportu, działalności kulturalnej i społecznej. Uczelnia staje się źródłem przychodów dla różnych podmiotów gospodarczych obsługujących jej pracowników i studentów.

Powstanie UWM w Olsztynie

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie zainaugurował działalność naukowo-badawczą i dydaktyczną 1 września 1999 roku. Ustawa o powołaniu uczelni została podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej 18 sierpnia 1999 roku, zaś 30 sierpnia tego roku Rząd Rzeczypospolitej oraz Ambasada Watykanu Nuncjatura Apostolska podpisały porozumienie o erygowaniu Wydziału Teologii na nowo tworzonego uniwersytecie (Piszczyński, 2011).

Powstanie nowej uczelni w regionie dotąd uznawanym za głęboką prowincję Polski, miejsce atrakcyjne pod względem przyrodniczym, krajobrazowym, turystycznym, ale pozbawione znaczących zakładów przemysłowych o słabej infrastrukturze transportowej i technicznej był znaczącym wydarzeniem w dziejach regionu. Bogata tradycja kulturowa Warmii – Świętej Warmii, bo nigdy nie utraciła swojego katolickiego charakteru i przepiękna przyrodniczo kraina Mazur przez wiele wieków ewangelicka i wieloetniczna, poniekąd też wielowyznaniowa, zostały docenione przez władze polityczne kraju, nie tyle jako dobra materialne, ile duchowe.

Tradycja akademicka Warmii sięga XVI wieku (Achremczyk, 1997). W roku 1565 ówczesny biskup warmiński Kardynał Stanisław Hozjusz wydał dekret o powołaniu Akademii Braniewskiej, szkoły wyższej przygotowującej kadry na potrzeby polskiego króla i kościoła powszechnego. Inicjatywa ta nie została jednak w pełni zrealizowana. Nie udało się przez kolejne trzy lata sprowadzić do Braniewa wysoko kwalifikowanej kadry profesorskiej. Powstała jednak placówka kształcąca młodzież męską na poziomie gimnazjalnym oraz Seminarium Duchowne przygotowujące kandydatów na kapłanów. W latach późniejszych już po śmierci założyciela placówki nadano tej uczelni nazwę „Hozjanum”. I ta nazwa przetrwała do dzisiaj.

Od roku 1772 region został przyłączony do Prus i rozwijał się w tym okresie według prawa pruskiego, a później niemieckiego. Powstała nowa infrastruktura transportowa – głównie kolejnictwo, transport wodny – Kanał Elbląski, osuszano bagna i jeziora przekształcając nowe tereny w użytki rolne i leśne. W miastach regionu powstawały nowe zakłady wytwórcze i usługowe.

W okresie międzywojennym, kiedy Warmia i Mazury należały do państwa niemieckiego, po wygranym plebiscycie o przynależności tego regionu do tego państwa powstało wiele prestiżowych instytucji kulturalnych, między innymi teatr, szkoła muzyczna i plastyczna. Pojawiły się pierwsze pomysły założenia w Olsztynie szkoły wyższej. Najsilniejszy głos w tej sprawie wyrażały środowiska wojskowe i powstała „Szkoła Chorążych”, ale jednak nie oficerska o statusie akademickim.

W roku 1945 ziemia warmińsko-mazurska została przekazana Polsce. Status dzisiejszego Obwodu Kaliningradzkiego był ciągle jeszcze niezakończonym projektem. Nie została bowiem ustalona granica między Polską i Związkiem Radzieckim. Północne terytoria Polski były położone znacznie wyżej na mapie niż dzisiaj. Dopiero w roku 1950 Stalin określił na mapie ostateczny kształt granicy. Część ludności polskiej zamieszkującej już nowe terytoria musiała przenieść się niżej w głąb kraju. Zresztą północne obszary regionu były słabo zaludnione i w roku 1947 Rząd Polski w ramach „Akcji Wisła” przesiedlił z rejonu Bieszczad około 100 tys. osób pochodzenia ukraińskiego, którzy zostali ulokowani w obecnych północnych powiatach Warmii i Mazur.

Warto wspomnieć także o misji powołania uczelni w Olsztynie, która była jednym z postulatów delegacji „polskich Mazurów” na spotkaniu ze Stalinem w Moskwie. Obok zagadnień czysto politycznych, gospodarczych i społecznych związanych chociażby z przemieszczaniem się znacznych grup ludzi z terytoriów wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej na „tereny odzyskane”, czyli północną rubież Polski i jej terytoria zachodnie, pojawił się postulat akademicki, edukacyjny oraz liczne propozycje powołania instytucji kultury (Achremczyk, 2019; Łukaszewicz, 1999).

Rozmowy ze Stalinem nie przyniosły spodziewanych rezultatów w wielu poruszonych tam kwestiach, ale nieoczekiwanie pracownicy naukowcy przemieszczający się z dawnego województwa wileńskiego i nowogrodzkiego zatrzymali się w Olsztynie, niestety już w znacznej części spalonego przez żołnierzy Armii Czerwonej i powołali do istnienia Wyższą Szkołę Administracji Publicznej. Uczelnia działała tylko dwa lata i została decyzją Rządu Polskiego z roku 1947 przeniesiona do Torunia do utworzonego tam uniwersytetu. Studenci otrzymali jednak indeksy, legitymacje, a zaliczone przedmioty zostały uznane przez władze Wydziału Prawa i Administracji UMK (Górniewicz, Achremczyk 2010).

Po zakończeniu wojny status administracyjny regionu był ciągle niepewny. Przez ponad półtora roku nazywany był „Okregiem Mazurskim”. Dopiero w roku 1946 powstało województwo olsztyńskie zredukowane o pięć powiatów północno-wschodnich, które zostały przypisane do województwa białostockiego.

Region o wysokich walorach krajobrazowych, turystycznych i wysokiej kulturze rolnej oraz słabo uprzemysłowiony został dowartościowany przez władze polityczne w 1950 roku. Przeniesiono bowiem z Cieszyna i Łodzi dwie szkoły wyższe kształcące na kierunkach rolniczych. 31 maja 1950 powstała w Olsztynie Wyższa Szkoła Rolnicza – początkowo jako placówka trzywydziałowa (Rolnictwo, Zootechnika, Technologia

Żywności i Żywienia Człowieka), rok później powstał Wydział Rybacki. Pierwsza szkoła wyższa miała jasno określony cel przez władze polityczne. Miała przygotować kadry dla regionu rolniczego i bogatego w zasoby wodne – rybactwo (Faruga, 2010). Olsztyn zyskał status miasta akademickiego.

Cztery lata później powstało Studium Nauczycielskie. Braki w zakresie przygotowania nauczycieli do realizacji wielkiego zadania alfabetyzacji społeczeństwa powodowały trudności w wypełnieniu tego zadania. Nowa placówka kształcąca na poziomie ponad średnim miała zmniejszyć lukę kadrową. Na bazie majątku i kadry studium, w 1969 roku utworzono Wyższą Szkołę Nauczycielską, a pięć lat później przekształcono ją w Wyższą Szkołę Pedagogiczną. Początkowo kadre nauczycieli akademickich stanowili pracownicy Wyższej Szkoły Rolniczej. Z czasem kierowano do Olsztyna profesorów i docentów z innych polskich szkół wyższych (Górniewicz, Pulińska, Radziszewska, 2018; Chłosta, 1999).

Wyższa Szkoła Rolnicza rozwijała się dynamicznie. W kampusie poszpitalnym w Kortowie powstawały nowe budynki dydaktyczne, pracownie naukowe i obiekty socjalne. Tworzyły się też nowe struktury organizacyjne. Powstał Wydział Geodezji, potem Weterynarii, Mechaniczny i Budownictwa, w okresie po transformacji ustrojowej jeszcze kilka następnych: Biologii, Zarządzania i odrębny Instytut Nauk Pedagogicznych. Wyraźnie dwa profile kształcenia zaczęły dominować w uczelni – rolniczy i techniczny. W roku 1972 powstała Akademia Rolniczo-Techniczna (Kozdroń, Soloma, Wójcicka, 1995), placówka o wyższym niż dotąd statusie akademickim i znaczącym prestiżu w środowisku lokalnym. Pojawiły się pierwsze inicjatywy powołania nowego typu uniwersytetu, podobnego do uczelni amerykańskich, a nie klasycznych europejskich. Nauki podstawowe, a także stosowane miały mieć taki sam status poznawczy. Zarówno wykształcenie ogólne – klasycznie uniwersyteckie, jak i wykształcenie sprofilowane – zawodowe, na poziomie wyższym miały mieć taki sam wymiar i poziom oraz prestiż społeczny.

Złożony do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego projekt takiego uniwersytetu nie zyskał wówczas akceptacji władz politycznych. Przeciwni takiemu pomysłowi byli też akademicy z innych ośrodków naukowych Polski.

Po przemianach politycznych w roku 1989 pojawiły się kolejne inicjatywy powołania uczelni nowego typu w środowisku olsztyńskim. W roku 1990 powstało Olsztyńskie Forum Naukowe (Krzymowski, Stefańczyk-Krzymowska, 2021). Stowarzyszenie to grupowało rektorów i prorektorów olsztyńskich uczelni, w przeszłości i obecnie sprawujących władzę, dyrektorów instytutów badawczych PAN oraz resortu rolnictwa. Na obradach tego gremium dyskutowano o różnorodnych propozycjach organizacji uniwersytetu w Olsztynie, zarówno organizacyjne, jak i programowe. Powstało kilka koncepcji, jedna z nich głosiła to, żeby powstała filia UMK w Toruniu na bazie obecnej WSP i ART. Inna zakładała połączenie silnej kadrowo ART z obu placówkami PAN i Instytutem Rybactwa Śródlądowego działającymi na terenie województwa,

wreszcie trzecia propozycja zakładała połączenie obu państwowych uczelni z Warmińskim Instytutem Teologicznym (WIT) oraz Ośrodkiem Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego (OBN). Żadna z tych propozycji nie zyskała jednak akceptacji wszystkich zainteresowanych stron. W roku 1996 ustalono ostatecznie, że powstanie nowa uczelnia na bazie szkół państwowych połączonych z WIT. OBN nie wszedł do tej konstelacji, chociaż wszyscy jego pracownicy naukowcy znaleźli zatrudnienie na wydziałach humanistycznych i ekonomicznym nowo tworzonej placówki.

Różne były też propozycje określenia struktury organizacyjnej projektowanego uniwersytetu. Pierwsza z nich zakładała, że powstaną szkoły naukowe na wzór amerykańskich kolegiów zarządzanych przez prorektora, podległego rektorowi wybieranemu przez kolegium elektorów. Według rozpoznania kadrowego obu uczelni miały powstać kolegia: nauk przyrodniczych, humanistycznych, nauk społecznych i prawnych, technicznych, kolegium artystyczne oraz teologiczne. Ponieważ rektorzy szkół wyższych byli członkami Forum, ich głos był równoważony przez innych uczestników tego gremium. Krytyka lansowanego przez władze stowarzyszenia modelu organizacyjnego była ograniczona do wystąpień tylko na posiedzeniach senatów obu uczelni.

Model drugi lansowany przez urzędujących rektorów i prorektorów obu uczelni zakładał klasyczną strukturę wydziałową. Na ART funkcjonowało 10 wydziałów (w tym 5 z pełnymi prawami akademickimi, co czyniło tę uczelnię autonomiczną w znaczeniu określonym w ustawie o szkolnictwie wyższym z 1990 r.), na WSP były cztery wydziały oraz WIT – struktura jednowydziałowa. Łącznie było 15 podstawowych jednostek organizacyjnych. Od początku jednak planowano utworzenie uczelni autonomicznej, dlatego należało zredukować liczbę wydziałów do 10, w tym erygowany przez Stolicę Apostolską odrębny Wydział Teologii.

W strukturze ART ostatecznie pozostawiono siedem wydziałów, na WSP dwa wydziały i jeden teologiczny. Z byłego Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego WSP trzy instytuty badawcze przeszły do wydziałów z ART. Instytut Matematyki połączył się z Wydziałem Geodezji i Gospodarki Przestrzennej ART, Instytut Biologii połączył się z Wydziałem Biologii ART, a Instytut Wychowania Technicznego przeszedł na Wydział Nauk Technicznych ART, utworzony z wcześniej połączonych wydziałów tej uczelni: Mechanicznego i Budownictwa. Wydział Wychowania Artystycznego WSP połączył się z Wydziałem Pedagogicznym w nową jednostkę organizacyjną.

W roku 1998 ówczesny Minister Edukacji Naukowej Mirosław Handke powołał zespół do opracowania koncepcji utworzenia Uniwersytetu w Olsztynie i przygotowanie stosownych dokumentów prawnych z ustawą włącznie. Na czele ośmioosobowego gremium stanął wiceminister Jerzy Zdrada, członkiem zespołu był też polityk AWS – pracownik naukowy ART Kazimierz Janiak oraz po dwóch przedstawiciele trzech podmiotów stanowiących przyszły uniwersytet, rektor i prorektor z ART – Stefan Smoczyński i Ryszard Górecki oraz z WSP – Andrzej Staniszewski i Józef Górniewicz, biskup

pomocniczy Archidiecezji Warmińskiej ks. Jacek Jezierski i rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Olsztynie ks. Jan Guzowski (Januszko, Kozdroń, Pilarek, 1999).

W roku 1999 odbyły się wybory władz obu publicznych uczelni olsztyńskich. W ART rektorem elektem został Ryszard Górecki, a w WSP – Józef Górniewicz. Obie uczelnie intensywnie przygotowywały się do połączenia w jedną strukturę organizacyjną. Dopasowywano składy nie tylko poszczególnych jednostek naukowych, ale także struktur administracyjnych i gospodarczych. Wszędzie były takie same jednostki gospodarcze, podobne administracyjne i porządkowe. Istniała także odrębna baza socjalna dla studentów obu szkół wyższych. W zasobach ART było 10 domów studenckich i stołówka akademicka, w zasobach WSP trzy akademiki i stołówka dla studentów. Funkcjonowały dwa odrębne wydawnictwa, dwie drukarnie, dwie bazy materiałowe i samochodowe.

W ciągu trzech miesięcy dokonano przesunięć kadrowych i materiałowych. Żaden z pracowników uczelni nie stracił zatrudnienia. 1 września 1999 roku każdy badacz, nauczyciel akademicki, pracownik administracji i obsługi znał swoje nowe miejsce pracy.

Najtrudniejszym zadaniem pierwszego okresu funkcjonowania uniwersytetu było ujednoczenie statutu uczelni, regulaminu studiów i administracji. Każda szkoła wyższa miała dotąd odrębne i poniekąd specyficzne przepisy funkcjonowania. Były dostosowane do potrzeb danej jednostki. Odmienne były nazwy stopni naukowych oraz w zakresie sztuki. Na WSP działał Wydział Wychowania Artystycznego, a tam zatrudniano nauczycieli z uprawnieniami pierwszego stopnia – odpowiednik doktoratu naukowego i drugiego stopnia – odpowiednik stopnia doktora habilitowanego. Na ART istniały stacje badawcze, jednostki doświadczalne, ośrodki praktyk rolniczych i weterynaryjnych ze swoimi regulaminami. Część pracowników Warmińskiego Instytutu Teologicznego nie miała udokumentowanych uprawnień naukowych. Chociaż zajmowali stanowiska profesorów nie wymagano dotąd od nich formalnego potwierdzenia tego statusu akademickiego. Dopiero w Uniwersytecie uporządkowano sprawy kadrowe i awansowe.

Wydział Teologii miał swojego Wielkiego Kanclerza. Zawsze funkcję tę sprawował urzędujący Arcybiskup Warmiński. Pierwszym Kanclerzem był ks. arcybiskup Edmund Piszcz (1999–2006), drugim arcybiskup Wojciech Ziemia (2006–2016), a obecnie funkcję tę sprawuje arcybiskup Józef Górczyński (od 2016 r.). Wszyscy nauczyciele akademicy zatrudnieni na Wydziale Teologii otrzymują od Watykańskiej Kongregacji ds. Nauczania misję kanoniczną, czyli uprawnienia do wykładania wiedzy według obowiązującej doktryny katolickiej.

Rok akademicki 1999/2000 rozpoczęło blisko 25 tys. studentów. Na mocy ustawy o powołaniu Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wszyscy studenci i pracownicy obu uczelni publicznych (ART i WSP) stali się z mocy prawa studentami i pracownikami nowej placówki. Od 31 sierpnia 1999 roku, decyzją rektora elekta WSP, wszyscy pracownicy i studenci Warmińskiego Instytutu Teologicznego stali się

pracownikami i studentami WSP. Porozumienie w tej sprawie podpisali rektor i Arcybiskup Warmiński.

1 września 1999 roku Uniwersytet Warmińsko-Mazurski zatrudnił ponad 3600 pracowników, z czego połowę stanowili nauczyciele akademicki, wśród których było około 400 profesorów i doktorów habilitowanych. Znaczący był majątek nowej uczelni. Była Wyższa Szkoła Pedagogiczna wniosła wkład niewielki, około 1,5 ha gruntów położonych w centralnych dzielnicach miasta i 16 budynków. Akademia Rolniczo-Techniczna natomiast była uczelnią majątną – posiadała 6200 ha gruntów rolnych, lasów i wód powierzchniowych, w tym ponad 500 ha w Olsztynie i ponad 100 obiektów budowlanych. Większość tych nieruchomości położona była w kampusie akademickim w dzielnicy Kortowo i tam też zostały przeniesione różne wydziały bylejszej WSP.

Zróznicowany był profil kształcenia w nowym uniwersytecie. Najsilniejsza kadra naukowa i najwięcej rozbudowanych form kształcenia dotyczyło rolnictwa, gospodarki żywnościowej, weterynarii i geodezji. Znacznie słabiej rozwinięte były studia na kierunkach ekonomicznych, informatyce, matematyce czy humanistyce.

Rozpiętości te wnet jednak zaczęły maleć. Struktura uniwersytetu zmieniała się z każdym rokiem. Już w latach 2000–2001 uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego uzyskał Wydział Biologii. Powstały zatem nowe struktury. Powołano Wydział Prawa i Administracji oraz Matematyki i Informatyki. W kolejnym roku uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego uzyskał Wydział Humanistyczny w dyscyplinie językoznawstwo oraz historia, dwa lata później Wydział Pedagogiki i Wychowania Artystycznego z pedagogiki.

Ważnym wydarzeniem w rozwoju uczelni było powołanie w roku 2007 Wydziału Nauk Medycznych i uruchomienie w następnym roku kształcenia na kierunku lekarskim oraz z zakresu ratownictwa medycznego. Przedtem zorganizowano studia z zakresu pielęgniarstwa (Wydział Biologii w 2002 r.) i dietetyki (Wydział Nauki o Żywności w 2005 r.).

Osiągnięcia i niepowodzenia uniwersytetu po 23 latach działalności

W analizie szkoły wyższej bierze się pod uwagę zarówno twarde fakty, jak i liczbę studentów i absolwentów, zasobność kadrową, wymierne osiągnięcia nauczycieli akademickich i studentów nie tylko w podstawowej formie działalności jak nauka, wynalazczość, dydaktyka, osiągnięcia w sporcie, aktywności kulturalnej czy wolontariacie, dotacje na realizację zadań badawczych i dydaktycznych. Drugim czynnikiem decydującym o pozycji uczelni jest poziom zadowolenia z funkcjonowania ludzi w tym środowisku. Wiele czynników wpływa na ten stan rzeczy. Jest to poczucie satysfakcji zawodowej, edukacyjnej, możliwość realizacji swoich pasji poznawczych, artystycznych, turystycznych, czy sportowych, otoczenie przyrodnicze, wysoki poziom nasycenia kampusu uniwersyteckiego w placówki usługowe i kulturalne. No i czynnik trzeci, to

poczucie wypełniania wyjątkowej misji w świecie społecznym. I ten element często przesądza o jakości funkcjonowania ludzi w danej społeczności akademickiej.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski jest dzisiaj (w końcu marca 2022 r.) prężną instytucją naukowo-dydaktyczną. Realizuje kształcenie na 74 kierunkach studiów i 150 specjalnościach. Ma bogatą infrastrukturę dydaktyczną i badawczą. Stanowi ją ponad sto kilkadziesiąt obiektów zlokalizowanych w kampusie w Kortowie i jeszcze kilka obiektów byłej WSP usytuowanych w centrum miasta.

Do oceny parametrycznej jednostek naukowych uczelnia zgłosiła 24 dyscypliny naukowe ujęte w instytutach prowadzących działalność naukowo-badawczą na wysokim poziomie akademickim. Kilkanaście innych wyraziście sprofilowanych zespołów badawczych zostanie w najbliższym okresie wzmocniona kadrowo i te instytucje zostaną zgłoszone do oceny w kolejnej ewaluacji.

W każdym roku naukowcy UWM publikują swoje prace w wysoko punktowanych czasopismach i wydawnictwach umieszczonych w wykazie przygotowanym przez ministra właściwego ds. nauki. Liczba artykułów i monografii spełniające kryteria tak zwanych slotów naukowych przekracza rocznie 20 tys. jednostek bibliometrycznych.

Istotna jest też działalność w zakresie wynalazczości, patentów i wzorów użytkowych. Corocznie ponad 100 propozycji z uczelni zostaje zgłoszone do Urzędu Patentowego, a co najmniej 20% z tych wniosków zyskuje status wynalazku, czy też ochronę patentową.

Bogata oferta dydaktyczna uczelni jest nieustannie modyfikowana. Przy podejmowaniu decyzji Senatu o powoływaniu i zwijaniu kierunków studiów bierze się pod uwagę kilka czynników. Po pierwsze, potrzeby regionu w zakresie przygotowania wysoko kwalifikowanych kadr dla gospodarki, sfery kultury oraz administracji, na przykład nadal istnieje kierunek rybacki, jego nieco zmodyfikowana wersja jak akwakultura pomimo niewielkiej liczby kandydatów na takie studia. Po drugie, poszerzające się kompetencje kadry nauczycieli akademickich i wyłanianie nowych propozycji kształcenia. Pojawiły się takie kierunki studiów jak mechatronika, geoinżynieria, gastronomia – sztuka kulinarna, czy analiza trendów rozwojowych jako synteza wiedzy z kilku dyscyplin humanistycznych, ekonomicznych i społecznych. Po trzecie, uwzględnia się potrzeby państwa, czego przykładem mogą być takie kierunki studiów jak bezpieczeństwo wewnętrzne, bezpieczeństwo narodowe, energetyka czy ochrona środowiska i klimatu. Potrzeba wynikająca z potrzeb leczniczych regionu spowodowała zaś uruchomienie 5 kierunków studiów medycznych.

Ale zasadnicza grupa kierunków studiów wynika wprost z tradycji kształcenia akademickiego, realizowanego w uczelniach tworzących nowy uniwersytet. Klasyczne kierunki rolnicze, weterynaryjne i techniczne przeszły z ART; humanistyczne, przyrodnicze i nauczycielskie z WSP, a teologia z WIT.

Niezwykle bogata jest działalność naukowa, kulturalna i społeczna studentów. W uczelni funkcjonuje ponad 60 kół naukowych. Corocznie w maju odbywają się sesje

naukowe, na których studenci prezentują swoje osiągnięcia w sferze badawczej. Ich prace publikowane są w materiałach pokonferencyjnych. Corocznie powstaje kilka tomów prac naukowych młodych badaczy ze środowiska UWM. Aktywność studentów zauważalna jest też w innych szkołach wyższych regionu (Olender-Jarmacz, 2016).

Corocznie władze uczelni przekazują około 1 mln zł na działalność kulturalną i sportową studentów. Gros tych środków pochłania organizacja największej imprezy tak zwanej „Kortowiady” – corocznych juwenaliów. W ciągu czterech dni odbywa się na terenie kampusu wiele imprez muzycznych, spektakli teatralnych, występów kabaretowych, imprez sportowych i zabaw młodzieży akademickiej. „Kortowiada” stała się jednym ze znaków rozpoznawczych UWM.

W dzielnicy akademickiej działalność kulturalną i gastronomiczną prowadzi 7 klubów studenckich. W 10 domach studenckich mieszka ponad 3000 osób. Studenci korzystają z bogatej infrastruktury sportowej – hali sportowej z widownią na 700 miejsc, stadionu lekkoatletycznego z bieżnią tartanową i trybunami krytymi, ujeżdżalni koni i toru jeździeckiego. W stajni kortowskiej przebywają 32 konie. Na jeziorze Kortowskim o powierzchni 92 ha odbywają się zawody pływackie, w kajakarstwie i żeglarstwie. Obok kampusu znajduje się także miejski las – miejsce do odbywania wędrówek, biegów przełajowych i rajdów rowerowych. Przy jeziorze funkcjonuje restauracja „Przystań” dostępna zarówno dla pracowników uczelni, jak i gości uniwersytetu.

Wysoki poziom prezentują kluby sportowe uczelni. Od co najmniej 60 lat czołowe miejsca w polskiej piłce siatkowej zajmuje klub AZS niegdyś ART a dzisiaj AZS Indykpol Olsztyn, który pięciokrotnie zdobywał mistrzostwo polski w męskiej siatkówce, a trzykrotnie – puchar kraju w tych rozgrywkach. Amatorski zespół studencki jako AZS II zajmuje czołowe lokaty w spartakiadach sportowych. Lekkoatleci z AZS UWM Olsztyn zajmują czołowe miejsca w zawodach sportowych – złoty medal na 400 m sztafety mieszanej na olimpiadzie w Tokio zdobył Patryk Kozłowski, mistrzostwo świata juniorów w pchnięciu kulą – Konrad Bukowiecki. Warto wspomnieć o jeździeckich sukcesach pań czy udziale olsztynian w sportach walki.

Do kampusu i jeziora przylega 26 ha terenu bogatego w zasoby przyrodnicze, częściowo tylko użytkowanego do realizacji studiów rolniczych, z ogrodnictwa, architektury krajobrazu, leśnictwa czy geodezji. Na tym terenie spotyka się rzadkie, dziko żyjące zwierzęta, jak kojot złocisty czy orzeł bielik. Teren ten pozyskano dopiero w 2008 roku od Agencji Mienia Wojskowego.

W regionie Warmii i Mazur od początku transformacji ustrojowej i przemian ekonomicznych notuje się w różnorodnych sprawozdaniach najwyższy wskaźnik bezrobocia oraz obszary biedy. W okresie największego kryzysu, związanego z przekształceniami własnościowymi i przejściem z gospodarki centralnie sterowanej na wolnorynkową, w północnych powiatach województwa notowano ponad 30% wskaźnik bezrobocia, a w całym regionie około 20%. Najniższe bezrobocie było w stolicy województwa i powiecie olsztyńskim – 8%.

Ze względu na rolniczy charakter Warmii i Mazur szczególnie dotkliwa była dla mieszkańców wsi popegeerowskich utrata zatrudnienia i obserwowanie upadku zarówno produkcji rolniczej, jak i hodowlanej. Wielkie połacie ziemi rolnej do dzisiaj nie są uprawiane. Część z nich podlega zalesianiu, ale pozostają jeszcze znaczne zasoby bogatych w składniki odżywcze gruntów rolnych, postbagiennych. Wiele wsi utraciło swój rolniczy charakter, w odległości do 25 km od Olsztyna stały się siedliskami dla mieszkańców miasta opuszczających blokowiska i kamienice staromiejskie. W ciągu 25 lat liczba ludności powiatu olsztyńskiego okalającego miasto powiększyła się o ponad 110%.

Z niskimi przychodami ludności regionu korelują wyniki egzaminów gimnazjalistów, zawodowych oraz egzaminu maturalnego. Uczniowie warmińskich i mazurskich szkół osiągają jedne z najniższych wyników w zdawalności matury i pozostałych egzaminów wynikających z przepisów prawa oświatowego (Górniewicz, 2018). Najlepsi uczniowie z Olsztyna wybierają szkoły wyższe zlokalizowane w sąsiednich środowiskach akademickich: Torunia, Gdańska czy Warszawy. Uczniowie ze środowisk peryferyjnych wybierają Uniwersytet Warmińsko-Mazurski jako publiczną szkołę wyższą najbliższą położoną od miejsca ich zamieszkania i zapewne też z powodu jej bogatej tradycji kulturowej i bogatej oferty edukacyjnej.

Analiza wyników na egzaminie maturalnym wykazała, że około 4,5% uczniów z regionu mieści się w najwyższej skali ocen, w 10 centylu. Jest to wynik porównywalny do średniej krajowej. Wysoki jest jednak odsetek osób, które nie zdały egzaminu maturalnego i wynosi on ok. 20%. I ten drugi wynik jest problemem dla władz oświatowych w Olsztynie.

W latach 1995–2015 funkcjonowało w regionie 12 szkół wyższych niepublicznych. W roku 2022 pozostało tylko 6 z nich. Niż demograficzny oraz problemy ekonomiczne z uiszczaniem opłat za studia doprowadził najpierw do łączenia się jednostek, a potem do rezygnacji z tej formy działalności edukacyjnej. W okresie największego rozkwitu szkolnictwa wyższego w samym Olsztynie studiowało ponad 44 tys. studentów. W roku 2006 na UWM kształciło się 38 tys. osób na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych oraz około 5 tys. na studiach podyplomowych, a także ponad 6 tys. osób w uczelniach niepublicznych.

W roku 2022 studiuje tylko 18 tys. młodzieży na UWM i około 2,5 tys. osób w pozostałych szkołach wyższych. Ubytek zatem wynosi 55%.

Zapewne znaczne bezrobocie w regionie, ubóstwo mieszkańców i rozległy teren o niskim wskaźniku zaludnienia był jednym z argumentów politycznych i ekonomicznych decydujących o zmianie statusu akademickiego uczelni olsztyńskich. Uniwersytet był jakościowo zupełnie innym tworem społecznym, aniżeli trzy uczelnie wyraźnie sprofilowane zawodowo. Dynamiczny rozwój materialny, kadrowy i przyrost liczby studentów był argumentem potwierdzającym ową decyzję polityczną. Z okazji każdego święta uczelni, czy inauguracji roku akademickiego zjeżdżają do Olsztyna wysocy

urzędnicy państwowi, politycy i ludzie biznesu. Każdy z przyjeżdżających poszukuje tutaj jakiegoś dowodu uznania swojego wkładu w rozwój polskiej nauki i kultury, a politycy przy okazji cementują elektorat partii, do których przynależą.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie jest drugim co do wielkości zatrudniania pracodawcą w regionie. Najwięcej osób zatrudnia Fabryka Michelin produkująca opony do różnych pojazdów. Ten francuski koncern zatrudnia ponad 4,5 tys. osób. UWM jest drugi i zatrudnia ponad 3,6 tys. pracowników. Trzeci pod względem liczby pracowników, elbląski ABB, zatrudnia 2,5 tys. osób.

Biorąc pod uwagę wkład ekonomiczny w rozwój miasta i regionu, warto przeanalizować przychody i koszty uczelni w sferze dotacji dydaktycznej oraz funduszy pomocy materialnej dla studentów i doktorantów. Znaczna część tych środków jest wydawana przecież w placówkach handlowych i usługowych miasta. Koszty wynagrodzeń pracowników uczelni sięgają ponad 280 mln zł rocznie, fundusze pomocy materialnej dla studentów i doktorantów przekraczają 30 mln zł. Dodatkowe środki z tak zwanego bezosobowego funduszu płać z tytułu prowadzonej działalności badawczej i eksperckiej wynoszą 20 mln zł. Łącznie zatem w roku 2021 pracownicy i studenci uczelni wydali ponad 330 mln zł. Jest to znaczny przychód dla instytucji miejskich. Należy tę kwotę powiększyć o uczestnictwo gości uniwersytetu z kraju i z zagranicy, opłacających swoje pobyty w ramach grantów naukowych, opłat z tytułu uczestnictwa w konferencjach naukowych, czy też w działalności kulturalnej organizowanej przez różne struktury uczelni.

Odnotować należy również absorpcję środków pochodzących z różnych funduszy Unii Europejskiej. Uczelnia jest jednym z największych beneficjentów tej pomocy państw europejskich dla regionów słabiej rozwiniętych pod względem różnych wskaźników postępu cywilizacyjnego. Corocznie około 80 mln zł zostaje zainwestowanych w infrastrukturę naukowo-badawczą, technologiczną oraz rozwój bazy socjalnej i sportowej. W ubogim pod względem ekonomicznym regionie nie ma zbyt wielu instytucji z wolnymi środkami na wkład własny w różnych projektach inwestycyjnych. Uczelnia obficie korzysta zatem z różnych form dodatkowego wsparcia ze środków Unii Europejskiej.

Od 2008 roku – początku realizacji wielkich inwestycji infrastrukturalnych w uczelni zbudowano od podstaw 8 nowych budynków dydaktyczno-badawczych, a 34 obiekty zostały zmodernizowane. Kwota inwestycji budowlanych przekroczyła 550 mln zł, a 300 dalszych milionów przeznaczono na inwestycje badawcze, urządzenia i materiały eksploatacyjne oraz realizację wielu projektów naukowych. Warto dodać, że także przedstawiciele nauk społecznych i humanistycznych korzystali z tych zasobów finansowych. Największe jednak środki dotyczyły nauki o żywności (grant 39 mln zł), rybnictwa (36 mln zł), czy poprawy efektywności upraw rolniczych (21 mln zł). W kręgu zagadnień ekonomicznych, prawnych i społecznych finansowano ze środków Unii Europejskiej takie tematy jak informatyzacja funkcjonowania urzędów, zapotrzebowanie

gospodarki regionu na wysoko kwalifikowaną kadre naukową, czy funkcjonowanie szkolnictwa zawodowego w regionie. Wszystkie te projekty opiewały na kwotę powyżej 1 mln zł (Górniewicz, 2012).

Budowanie prestiżu uczelni

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski został uznany przez czytelników „Gazety Wyborczej” największym osiągnięciem w regionie po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1945 roku. Bywa przedmiotem dumy mieszkańców miasta i regionu, którzy wsłuchują się także w głosy ekspertów wypowiadających się na wiele tematów poruszanych w lokalnych mediach. Bogata oferta dydaktyczna i wysoko wykwalifikowana kadra nauczycieli akademickich z wielu obszarów wiedzy sprawia, że nowa uczelnia jest konglomeratem wielu dziedzin badawczych, dotąd lokalizowanych w poszczególnych typach uczelni, jak: rolnicze, pedagogiczne, techniczne, artystyczne, czy medyczne no i oczywiście uniwersyteckie. Obok dyscyplin podstawowych rozwijane są nauki aplikacyjne.

W innych miastach Polski istnieją uniwersytety i politechniki, akademie i wyższe szkoły zawodowe, uczelnie artystyczne i ekonomiczne, a w Olsztynie wszystkie one spletają się w jednym miejscu i w jednej organizacji.

Z perspektywy lat, jakie upłynęły od momentu powołania UWM, ocena działalności jest jednoznacznie pozytywna. Placówka intensywnie rozwija się pod względem naukowym i dydaktycznym, kulturalnym i sportowym. W rankingach światowych zajmuje miejsce w 12. setce, w rankingach krajowych – w trzeciej dziesiątce. Stabilna kadra naukowa, wysoki prestiż akademicki części uczonych – 12 osób zostało zakwalifikowanych do grona osób o największej cytowalności na świecie w swoich dyscyplinach naukowych, wysoka ocena jakości kształcenia potwierdzona certyfikatami nadawanymi niegdyś przez Uniwersytecką Komisję Akredytacyjną, a potem Polską Komisję Akredytacyjną, a także prestiż imprez sportowych oraz kulturalnych organizowanych przez kluby studenckie sprawia, że marka UWM jest ceniona zarówno w kraju, jak i zagranicą.

W Olsztynie działa regionalny oddział Polskiej Akademii Nauk. Gros członków tego gremium wywodzi się ze środowiska uniwersyteckiego. Nadal prężnie działa Olsztyńskie Forum Nauki skupiające uczonych o wysokich wynikach w ocenie bibliometrycznej. Ich publikacje znajdują się w światowych, czołowych czasopismach naukowych o najwyższej punktacji.

Podobnie jak inne duże organizacje społeczne, także uczelnia przechodzi okresy wzlotu i wyhamowania aktywności. Pojawiają się konflikty i spory dotyczące strategii rozwoju nauki i dydaktyki akademickiej. Dosyć niska jest efektywność pozyskiwania grantów badawczych, zwłaszcza przez przedstawicieli nauk humanistycznych

i społecznych. Pomimo znacznej aktywności w aplikowaniu o środki na realizację projektów badawczych wyniki postępowań oceniających te wnioski są niskie.

Sukcesywnie zmniejsza się liczba studentów i słuchaczy studiów podyplomowych. Przy dużej ofercie dydaktycznej i znaczącej liczbie nauczycieli akademickich pojawiają się problemy związane z finansowaniem poszczególnych przedsięwzięć dydaktycznych i naukowych. Zmniejszyła się efektywność i sprawność kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów. Sprawność kształcenia wynosi tylko 65% – jest wyższa na kierunkach społecznych, a najniższa na medycznych. Oznacza to, że co trzecia osoba przyjęta na studia nie kończy ich w terminie zapisanym w ustawie. Część studentów przenosi się do innych uczelni lub krąży po wielu wydziałach rodzimego uniwersytetu.

Biblioteka Uniwersytecka także wymaga doposażenia i dofinansowania swojej działalności. Ma zbiory przekraczające 1,3 mln woluminów, ale jest to jednak czterokrotnie niższy zasób publikacji niż w sąsiednim uniwersytecie w Toruniu. Nie udało się wpisać UWM do listy bibliotek otrzymujących bezpłatny egzemplarz każdej wydanej w Polsce publikacji.

Krótkie posumowanie

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski jako uczelnia funkcjonująca na rubieżach Rzeczypospolitej wymyka się prostym ocenom. Jest to uczelnia młoda, bo działa zaledwie 23 lata, ale przecież dziedziczy tradycje kształcenia kandydatów do kapłaństwa sięgające ponad 450 lat wstecz, jak też do studiów rolniczych i technicznych utworzonych ponad 70 lat temu. Nowa uczelnia powstała na bazie pewnej tradycji intelektualnej „zaimportowanej” na ziemię odzyskane. Tutaj kadra nauczycieli akademickich i studentów przeniesionych z Cieszyna i Łodzi spotkała nowych kandydatów na studentów z północnego Mazowsza, Ziemi Łomżyńskiej i przesiedlonych zwłaszcza z rubieży wschodnich II Rzeczypospolitej mieszkańców Regionu Warmii i Mazur. Do dzisiaj główne place kampusu uniwersyteckiego nawiązują do swoich poprzedniczek. Istnieje Plac Cieszyński oraz Plac Łódzki, w nazwach ulic pojawiają się luminarze nauk rolniczych z Polski, a nowe ulice osiedli olsztyńskich noszą nazwy szczególnie zasłużonych profesorów przybyłych do Olsztyna w 1950 roku.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski od początku swojego istnienia funkcjonuje jako uczelnia autonomiczna. To znaczy, że rozwój poszczególnych jednostek organizacyjnych dokonywał się poprzez uzyskiwanie uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego lub doktora według przepisów obowiązującej ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz na mocy ustaw o szkolnictwie wyższym. Każdy z wydziałów uczelni ma uprawnienia do nadawania stopni naukowych, niektóre w kilku dyscyplinach, na przykład Wydział Humanistyczny w czterech dyscyplinach: historia, językoznawstwo, literaturoznawstwo, filozofia; inne jednostki w mniejszym zakresie. Ustawa 2.0 z roku 2018 zmniejszyła liczbę tych uprawnień, gdyż zredukowano o 40%

liczbę dyscyplin naukowych, łącząc niekiedy kilka w nowe, np.: zootechnika i rybactwo, nauki o polityce i administracji, inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski wpisuje się w strategię rozwoju województwa. Poniekąd nawet profesorowie uczelni uczestniczą w wielu pracach przygotowawczych, a przedstawiciele rektora w gremiach decyzyjnych związanych z określaniem kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Istotnym elementem jest profilowanie oferty dydaktycznej uniwersytetu związanej z potrzebami regionu na wysoko wykwalifikowaną kadrę zarządzającą i w działalności produkcyjnej lub usługowej. Pozyskiwano nawet środki z Funduszu Rozwoju Regionalnego na diagnozowanie potrzeb dotyczących absolwentów studiów doktoranckich, poziomu zatrudnialności absolwentów studiów czy ukierunkowanie oferty studiów podyplomowych (Górniewicz, Mizerek, 2010; Górniewicz, 2008; Górniewicz, Maciejewska, Mizerek, 2007).

Rozwój regionu oparty jest na kilku założeniach fundamentalnych. Pierwszym z nich jest zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, drugim – rozwój dziedzin gospodarki przyjaznych środowisku, trzecim – wykorzystanie potencjału przyrodniczego do lecznictwa, rozwój infrastruktury informatycznej, stąd na UWM zlokalizowano Regionalne Centrum Informatyczne – największą bazę danych w województwie. Uczelnia przyjęła nowy logotyp i nazwę „Green University”, podkreślając jej znaczenie w reaktywowaniu zasobów środowiska i wykorzystywania naturalnych źródeł energii.

W uczelni przyjęto zasadę łączenia badań z dydaktyką akademicką. Obok wymaganych w standardach nauczania kursów ogólnokształcących, istnieje znaczna część zajęć dydaktycznych opartych na zainteresowaniach badawczych poszczególnych pracowników uczelni. Ten Humboldtowski model uniwersytetu badawczego stanowi punkt odniesienia zarówno do prowadzenia badań naukowych, jak i wykorzystania potencjału kadrowego nauczycieli akademickich do uruchamiania nowych kierunków i specjalności kształcenia.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski był drugą uczelnią w kraju po Uniwersytecie Gdańskim, która wprowadziła zasady procesu bolońskiego jeszcze przed 2005 rokiem, kiedy taki postulat znalazł się w zapisach nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Należy jednak przyznać, że podstawowe założenia nowego systemu nie do końca sprawdziły się w praktyce edukacyjnej. Silny był opór tak zwanych zasłużonych profesorów, którzy nie uwzględniali na przykład zaliczonych w uczelniach zagranicznych przedmiotów i nakazywali najbardziej mobilnym i twórczym studentom zaliczanie raz jeszcze „swoich” przedmiotów. Po kilku latach bezowocnej współpracy studenci olsztyńscy odchodzili z uczelni do innych szkół wyższych. Bo tam zaliczano im przedmioty i punkty ECTS uzyskane w zagranicznych uniwersytetach. Żadne rozmowy władz uczelni, ani przepisy regulujące te sprawy nie wpłynęły na zmianę stanowiska owych profesorów (Górniewicz, 2005).

Powszechnie krytykowany jest także dzisiaj model dwustopniowego kształcenia. W założeniach student mógł w ciągu pięciu lat studiów uzyskać kwalifikacje z dwóch obszarów kształcenia. Przedstawiciele niektórych dyscyplin naukowych nakładali jednak dodatkowe zobowiązania na studentów przechodzących z jednego kierunku na inny na studiach drugiego stopnia, co spowodowało, że część osób rezygnowała z takiej formuły kształcenia. Absurdalne wymagania nauczycieli akademickich redukowały zapał młodych ludzi do pozyskiwania nowych kompetencji zawodowych.

Uroczy kampus akademicki w Kortowie (olsztyńska „Kortowiada”), uznany za najlepszą propozycję kulturalną studentów w Polsce, poczucie spełniania swoistej misji integrującej różnorodne środowiska etniczne i religijne przez nauczycieli akademickich, silna kadra i wielość kierunków kształcenia sprawia, że Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie jest uczelnią wyjątkową na mapie Polski. Stanowi duży ośrodek akademicki, z kilkoma mocnymi kierunkami kształcenia i organizacji badań naukowych, uznany pod względem sportowym, organizacji wolontariatu, czy działalności artystycznej. Jest znaną marką w regionie i kraju, dużym zakładem pracy, miejscem skondensowanej działalności ekonomicznej.

Ale jest też specyficzny urok tego miejsca w kraju. Ma ono swoją bogatą tradycję. Niedługo w Kortowie funkcjonował największy w Prusach Wschodnich szpital psychiatryczny z bogatą infrastrukturą techniczną. W ciągu czterech lat zbudowano ponad 50 budynków, w których przebywało 1200 pensjonariuszy i kadra medyczna. W 1944 roku utworzono tutaj dodatkowo lazaret wojskowy na 300 miejsc. W styczniu 1945 roku oddziały Armii Czerwonej zlikwidowały szpital. Około 1200 pacjentów wywieziono pociągiem w kierunku zachodnim. Pojazd zaginął, nigdy nie dojechał do celu. Pierwsi przybysze z innych regionów Polski w marcu 1945 odnaleźli natomiast zwłoki ponad 300 osób zamordowanych na terenie szpitala i zwłoki ośmiu lekarzy powieszonych na strychu największego budynku.

Znacznie zrujnowany kampus przez 5 lat nie był przedmiotem zainteresowania władz miasta. Dopiero decyzja rządu o przeniesieniu do Olsztyna kadry i studentów dwóch uczelni rolniczych nadała nowego charakteru temu miejscu.

Duch dziejów ciągle jest odczuwalny jednak przez nowych mieszkańców tego miejsca. Pozostały dowody materialne dawnego szpitala w postaci wyremontowanych budynków, ale z zachowaną stylizacją właściwą dla architektury końca XIX wieku (1882 – uruchomienie szpitala), istnieją pozostałości przyszpitalnego cmentarza. Odnaleziono podczas budowy nowych obiektów szczątki ponad 3200 osób tutaj pochowanych. Istnieją pomniki po dawnych bohaterach tej ziemi. Nieopodal miasteczka uniwersyteckiego dostrzec można kurhan – miejsce pochówku najstarszych mieszkańców Olsztyna z VIII wieku przed naszą erą. Przybyli tu wkrótce po ustąpieniu lodowca.

Nadal treścią różnych opowieści i dowcipów są dokonania, lub ich brak, nauczycieli akademickich, wyróżniających się studentów i pracowników administracji i obsługi. Władze uczelni troszczą się o swoich wielkich przywódców, byłych rektorów

obu szkół wyższych. Ich portrety w strojach galowych wiszą w sali senatu. Jest to też miejsce pełne pamiątek, pozostałości z pobytu delegacji zagranicznych, czy jakichś szczególnych wyróżnień dla pracowników uczelni.

Niegdyś Bogdan Suchodolski (1990) pisał o wskaźnikach zadowolenia ludzi z ich działalności zawodowej i uczestnictwa w życiu społecznym. Uznał, że najważniejszym z nich jest uśmiech, poczucie satysfakcji z aktywności publicznej wyrażone poprzez pozytywny przekaz swoich emocji kierowany do innych ludzi. I tak jest też w UWM. Wszędzie tam można spotkać ludzi uśmiechniętych, zadowolonych z tego, że pracują, albo studiują w wyjątkowym miejscu w Polsce na olsztyńskim uniwersytecie.

Bibliografia

- Achremczyk, S. (1997). *Historia Warmii i Mazur*. Olsztyn: Wydawnictwo OBN.
- Achremczyk, S. (2009). *Nauk przemożnych perła – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie w latach 1999–2009*. Olsztyn: Pracownia Wydawnicza Elset.
- Achremczyk, S. (2019). *Droga do uniwersytetu w Olsztynie: od Hozjanum i Albertyny do Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Achremczyk, S. (2020). *Kortowo dawniej i dziś*. Olsztyn: Pracownia Wydawnicza Elset.
- Chłosta, J. (1999). *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie 1969–1999*. Olsztyn: Wydawnictwo WSP.
- Faruga, A. (2011). *Spacerkiem po Kortowie – dzielnicy uniwersyteckiej w Olsztynie*. Olsztyn: Stowarzyszenie Absolwentów UWM.
- Faruga, A., Achremczyk, S. (2010). *Olsztyn Akademicki 1945–1950–2010*. Olsztyn: Wydawnictwo Edycja.
- Górniewicz, J. (2005). Proces Boloński w systemie szkolnictwa wyższego w Europie. W: J. Górniewicz (red.), *Wymiar społeczny procesu bolońskiego*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Górniewicz, J. (2008). *Praktyki studenckie w przedsiębiorstwach Warmii i Mazur – raport z badań*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Górniewicz, J. (2011). *Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie we wspomnieniach*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Górniewicz, J. (2018). *Wyniki egzaminu maturalnego w latach 2005–2018 w opiniach interesariuszy społecznych*. Olsztyn: Centrum Badań Społecznych UWM.
- Górniewicz, J. (red.) (2012). *Krótkie sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w kadencji 2008–2012*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Górniewicz, J., Achremczyk, S. (red.) (2010). *Sześćdziesiąt lat nauki i kształcenia akademickiego w Olsztynie*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.

- Górniewicz, J., Maciejewska, M., Mizerek, H. (red.) (2007). *Między adaptacją a innowacyjnością. Możliwości wykorzystania potencjału naukowego specjalistów ze stopniem doktora w przedsiębiorstwach Warmii i Mazur*. Olsztyn: Wydawnictwo OBN.
- Górniewicz, J., Mizerek, H. (red.) (2010). *Oferta dydaktyczna szkół zawodowych a regionalny rynek pracy*. Olsztyn: Pracownia Wydawnicza Elset.
- Górniewicz, J., Pulińska, U., Radziszewska, M.J. (2018). *Od Wyższej Szkoły Nauczycielskiej do Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego: przyczynki do dziejów akademickiego środowiska pedagogicznego w Olsztynie*. Olsztyn: Centrum Badań Społecznych UWM.
- Januszko, D., Kozdroń, J., Pilarek, B. (oprac.) (1999). *Narodziny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w dokumentach*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Kozdroń, J., Sołoma, A., Wójcicka, A. (red.) (1995). *Kortowo w 45-leciu. Z dziejów Akademii Rolniczo-Technicznej im. Michała Oczapowskiego w Olsztynie – daty, fakty, wydawnictwa*. Olsztyn: Wydawnictwo ART.
- Krzymowski, T. (2019). *Strzępy autobiografii i refleksje starego fizjologa racjonalisty nad życiem*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Krzymowski, T., Stefańczyk-Krzymowska, S. (2021). *Powstanie i dzieje Olsztyńskiego Forum Naukowego w latach 1990–2020*. Olsztyn: Pracownia Wydawnicza Elset.
- Lorenz, J. (2011). O genezie UWM w Olsztynie. W: J. Górniewicz (red.), *Uniwersytet Warmińsko-Mazurski we wspomnieniach*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Łukaszewicz, B. (1999). *U źródeł uniwersytetu 1993–1999. Materiały i dokumenty do powstania Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Olender-Jermacz, B. (2016). Koła naukowe w szkole wyższej. W: P. Piotrowski, J. Górniewicz, M. Warmiński (red.), *Podmioty w systemie szkolnictwa wyższego. Przyczynki do pedagogiki szkoły wyższej*. Olsztyn: Katedra UNESCO UWM.
- Piszczyk, E. (2011). Starania o Wydział Teologii. W: J. Górniewicz (red.), *Uniwersytet Warmińsko-Mazurski we wspomnieniach*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Radziszewska, M. (2018). Początki i rozwój instytucjonalnego kształcenia pedagogów i nauczycieli w regionie Warmii i Mazur. W: I. Górniewicz, U. Pulińska, M. Radziszewska (red.), *Od Wyższej Szkoły Nauczycielskiej do Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Przyczynki do dziejów akademickiego środowiska pedagogicznego w Olsztynie*. Olsztyn: Centrum Badań Społecznych UWM.
- Staniszewski, A. (2019). Dziennik akademicki (fragmenty z lat 1990–1993). *Prace Literaturoznawcze*, 1, 203–210.
- Suchodolski, B. (1990). *Wychowanie mimo wszystko*. Warszawa: WSiP.

Streszczenie

W artykule omówiono dzieje powstania Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, jego potencjał, kierunki rozwoju, osiągnięcia i zagrożenia na tle przemian w szkolnictwie wyższym w Polsce.

Słowa kluczowe: uniwersytet, działalność naukowo-badawcza i dydaktyczna uczelni, kontekst historyczny i społeczny szkoły wyższej